

Олена Наливайко,
учитель-методист зарубіжної літератури,
заступник директора з навчальної роботи,
Радомишльський ліцей № 3 Житомирської області

Сила грошей
Кейс-урок із зарубіжної літератури за повістю О. де Бальзака «Гобсек» (9 клас)

УДК 373.5.016:821.09(44)(092)БАЛЬЗАК
https://doi.org/10.33989/3083-6387.2026.3.371518

Тип уроку: кейс-урок вивчення нового матеріалу та застосування знань, умінь, навичок.

Наскрізна лінія уроку: підприємливість та фінансова грамотність.

Мета: проаналізувати, як гроші формують характер, відносини та моральні вибори героїв, демонструючи їхній вплив на життя людей і суспільство.

- ***предметна:*** перевірити знання змісту повісті «Гобсек»; розвивати вміння працювати в групі, самостійно готувати повідомлення, навички виступу перед аудиторією, усне мовлення; розвивати навички аналізу твору, критичне мислення; сприяти вихованню високих моральних якостей
- ***з фінансової грамотності:*** навчити розрізняти відмінність між кредитом і позикою, види позики, кредитів та способів їхнього погашення, ознайомитися з поняттям «кредитна історія», сформувати банківську культуру, дати зрозуміти важливість формування власної позитивної кредитної історії.

Компетентності, що формуються в предметі — уміння готувати і презентувати в групі творчий проєкт;

- ***ключові:***

— уміння вчитися впродовж життя (читати, використовувати різні види читання (ознайомлювальне, навчальне, пошукове, вибіркове),
— математична компетентність (уміння перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (складати таблиці, розв'язувати математичні задачі, тести), відокремлювати головну та другорядну інформацію,
— інформаційно-цифрова компетентність (уміння діяти за алгоритмом; використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань),
— основні компетентності у природничих науках і технологіях (уміння проводити пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень),
— громадянська — спілкування державною мовою (уміння сприймати і розуміти інформацію державною мовою; уміння письмово тлумачити поняття, висловлювати думки, почуття, погляди).

Очікувані результати: може обраховувати загальну вартість кредиту, аналізувати дії героїв та їхні наслідки .

Усвідомлює, що за кожною угодою стоїть відповідальність фінансова, моральна, за укладеною кредитною угодою (договором) потрібно повернути кредитору позичені кошти (основну суму боргу) та нараховані відсотки за користування кредитом.

Називає можливі наслідки порушення кредитного договору, наслідки необдуманих вчинків для себе та родини.

Міжпредметний зв'язок: література, фінансова грамотність, історія, математика, українська та англійська мова, географія, психологія, логіка.

Словник: гроші, франк, вексель, банківський вексель, транант, трасат, ремітент, презентант, кредит, лихвар.

© Олена Наливайко, 2026

Обладнання: підручник, повний текст повісті «Гобсек», презентації учнівських повідомлень, інтерактивна дошка, проектор, ноутбук.

ХІД УРОКУ

Життя — це складне і важке ремесло
і треба докласти зусиль,
щоб навчитися жити.

Оноре де Бальзак

Слово вчителя. Оноре де Бальзак — це письменник, автор понад 120 великих творів, загальний обсяг яких складає близько 10 тис. аркушів, а також великої кількості статей. Вся його творчість увійшла до великої епопеї — «Людської комедії».

Сьогодні на уроці на прикладі героїв повісті «Гобсек» ми розглянемо руйнівну силу людських пристрастей, серед яких центральне місце належить бездумному потуранню власним бажанням, жазі до бездумного накопичення матеріальних багатств, цінності грошей і владі золота над людиною.

Пропоную вашій увазі вправу «Дешифрувальник», щоб розшифрувати основну ідею повісті «Гобсек».

Робота в групах.

З а в д а н н я: за допомогою алфавіту розшифрувати закодовану цитату з повісті «Гобсек». Пояснити, як ви розумієте крилатий вислів.

1 група:

22	3	12	23	19	17		20	21	1	3	11	23	31	—
С	**в**	**і**	**т**	**о**	**м**		**п**	**р**	**а**	**в**	**и**	**т**	**ь**	
10	19	16	19	23	19	,	10	19	16	19	23	19	17	
з	**о**	**л**	**о**	**т**	**о**		**з**	**о**	**л**	**о**	**т**	**о**	**м**	
20	21	1	3	11	23	31	—	16	11	26	3	1	21	
п	**р**	**а**	**в**	**и**	**т**	**ь**		**л**	**и**	**х**	**в**	**а**	**р**	

2 група:

10	19	16	19	23	19	—	19	22	31		6	24	26	19	3	18	1
З	**о**	**л**	**о**	**т**	**о**		**о**	**с**	**ь**		**д**	**у**	**х**	**о**	**в**	**н**	**а**
22	24	23	18	12	22	23	31		3	22	31	19	4	19			
с	**у**	**т**	**н**	**і**	**с**	**т**	**ь**		**в**	**с**	**ь**	**о**	**г**	**о**			
18	11	18	12	29	18	31	19	4	19								
н	**и**	**н**	**і**	**ш**	**н**	**ь**	**о**	**г**	**о**								
22	24	22	20	12	16	31	22	23	3	1							
с	**у**	**с**	**п**	**і**	**л**	**ь**	**с**	**т**	**в**	**а**							

3 група:

1		26	12	2	1		17	19	9	24	23	31		
А		**х**	**і**	**б**	**а**		**м**	**о**	**ж**	**у**	**т**	**ь**		
3	12	6	17	19	3	11	23	11		23	19	17	24	,
в	**і**	**д**	**м**	**о**	**в**	**и**	**т**	**и**		**т**	**о**	**м**	**у**	
3		15	19	4	19		3		21	24	15	1	26	
в		**к**	**о**	**г**	**о**		**в**		**р**	**у**	**к**	**а**	**х**	
17	12	29	19	15		10	19	16	19	23	1			
м	**і**	**ш**	**о**	**к**		**з**	**о**	**л**	**о**	**т**	**а**	**?**		

А зараз перевіримо ваші знання тексту на прикладі математичного тесту:

Математичний тест.

1. Скільки років Гобсек і Дервіль були сусідами? (4)
2. Скільки років було Гобсекові, коли мама влаштувала його на корабель юнгою? (10)
3. Скільки грошей отримала Фанні Мальво від померлого дядечка? (70 тисяч франків)
4. Скільки років було Гобсекові в кінці твору? (89)
5. Яка сума грошей знадобилася адвокатові Дервілю, щоб купити адвокатську контору? (100 тисяч)
6. Скільки років було графові де Ресто? (років 35)
7. Яку суму податків сплачував мільйонер Гобсек? (7 франків)
8. Під який відсоток річних Гобсек позичив Дервілю кошти для купівлі адвокатської контори? (під 13,5% чи 15%)
9. Яка різниця була у віці між Гобсеком і Дервілем при першій зустрічі? (51 рік: Гобсекові — 76 років, Дервілю — 25років)
10. О котрій годині починається дія в повісті? (о 1 ночі)
11. Скільки років провів Гобсек на кораблях? (30 років)
12. Скільки дітей було у графині де Ресто? (3)

Словникова робота.

Гроші — це платіжний засіб, особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг; мірилом вартості та засобом обігу; є засобом нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку деякі національні гроші почали виконувати роль світових.

— Для чого потрібні гроші людині?

— Коли з'явилися гроші?

З а в д а н н я: перейдіть за QR-кодом, перегляньте мультфільм і дайте відповідь на запитання:

— Гроші — це для людства користь чи зло?

— Як гроші впливають на наше життя?

Гроші — це інструмент правосуддя, за допомогою якого ми відшкодовуємо завдані іншим збитки; справедливий розподіл грошей в сім'ї та суспільстві забезпечує всім рівні можливості; можуть слугувати символом усього найкращого в житті:

— матеріальних благ
— освіти
— здоров'я
— краси
— відпочинку

Знавці містичного.

Що ж люблять гроші? Існує думка, що гроші люблять:

— позитив;
— легкість;
— веселощі;
— драйв.

Вони йдуть до того, хто їх любить та витрачає із задоволенням. Гроші — це енергія, і тільки ми можемо наділити її позитивною чи негативною силою.

Чому ж вони не принесли користі Гобсеку? Як ви думаєте, якою енергією він наділив свої гроші?

Що не можна купити за гроші?

Психологи.

10 важливих речей, які не можна купити за будь-які гроші

Любов — це щось інтимне, щире, загадкове. А гроші — це метод обміну, не більше і не менше. Якщо навіть заведено обожнювати багатство, пам'ятайте, що воно ніколи не принесе вам справжню любов.

Істина. За гроші можна купити вплив, але істину купити неможливо. Часто гроші витрачаються, щоб просунути той чи інший посил. Але це працює тільки в короткій перспективі.

Час. Кожна хвилина — це час, який ніколи не повернеться. Наше життя починає згасати з моменту нашого народження. Жодна сума не здатна повернути час назад. Ми повинні просто брати життя, момент за моментом, відчуваючи його повною мірою.

Спокій. **У**досконалення ваших думок — єдине, що коли-небудь принесе вам справжній спокій. І найцінніше вміння — це виносити позитив з кожної ситуації. Ви може найняти психотерапевта за гроші, але купити внутрішню психологічну установку не можна.

Талант. Дари і здібності, якими ви володієте, безцінні. Хоча гроші, безумовно, можуть допомогти в розвитку, вони ніколи не зможуть подарувати талант або навичку.

Здоров'я. Хоча за гроші можна придбати ліки, вони не зможуть змінити природне здоров'я, коли воно зникло. Іноді навіть найсвітліші уми медицини безсилі перед хворобами.

Манери. Чомусь так виходить, що ті люди, які не купаються в достатку грошей, значно добріші. Може, тому, що вони цінують звичні людські взаємини, які дорожчі за будь-які гроші.

Справжні друзі. Гроші, звичайно, привертають друзів, але навряд чи вони будуть з вами зі щирих мотивів. Справжні друзі — ті, хто з вами і в радості, і в горі. А не тільки коли у вас є можливості і гроші.

Знання. Ви можете оплатити навчання, за гроші купити атестат, диплом, а не знання і навички. Гроші не підвищують розумових процесів.

Присутність і прийняття. Це дивовижні здатності жити тут і зараз, приймати всі удари і заохочення від долі. Іще під силу лише сильним духом і зрілим людям. [2]

Знавці: Міфи і реальність.

Де не можна тримати гроші?

Не можна тримати у столі:

— за старовинним повір'ям, тримати гроші на столі / в столі, — значить працювати все життя тільки на їжу. Це стосується навіть журнального столу, і не важливо, у скарбничці лежать гроші, яка стоїть на столі, чи в його шухляді — однакове табу.
— заборонено тримати фінанси на підлозі (наприклад, ховати на підлозі під килимом) — це місце пов'язане з брудом, який потрібно регулярно вимітати, вимивати. Те ж саме відбувається з грошима, захованими в районі підлоги: вони також почнуть зникати із сімейного бюджету, як бруд з підлоги.

Не можна тримати на підвіконні:

— вважається, що Сонце або Місяць, торкаючись своїм світлом грошей, витягують фінансову удачу з дому. А це загрожує сім'ї довгим борговим зобов'язанням і злиднями.

Поблизу води:

— вода — це рух. І подібне відбуватиметься з грошима — вони просто почнуть витікати з дому. До речі, якщо зберігати невміло витрачені, або залишаться вантажем — ніколи не дадуть прибутку. У результаті не витрачені, вкладені фінанси втратять свою цінність.

Гроші не люблять галасу навколо себе. Тому їх не можна тримати на видному місці. Причина — вони можуть бути не лише вкрадені, а й викликати заздрість, навіть у знайомих та рідних. Це загрожує сім'ї втратою фінансового добробуту і невдач.

А ще не дозволяйте нікому забиратися у свій гаманець, зокрема близьким людям, інакше гроші не будуть затримуватися в родині.

Де корисно тримати гроші?

У місці, прихованому від сторонніх очей і від сонячного світла. Це може бути сейф чи скринька. Бажано, щоб на декоративній скриньці був замок, хоча б символічний. Вважали, що звук відкривання замка притягує гроші у скриньку.

Історики.

Словникова робота.

Франк — історична французька монета XIV—XVII сторіч. Пізніше — грошова одиниця Франції, Бельгії, Люксембургу (до переходу на євро), а також Швейцарії та деяких інших держав. Спочатку франком називалась золота французька монета.

Після Французької революції в 1795 році попередня монета система луїдор (основна золота монета) — екю (основна срібна монета) — ліард (найдрібніша мідна монета Франції) була змінена десятковою системою 1 франк = 10 децимів = 100 сантимів. Франк змінив лівр як основний розрахунковий засіб.

Спочатку карбували монети номіналом в 5 франків, 2 франка, 1 франк, а також 1/2 і 1/4 франка. Пізніше випускали золоті монети в 100, 50, 40, 20, 10 і 5 франків. У 1803 році був встановлений стандарт золотого вмісту франка (так званий «франк жерміналь») = 0,2903 г.

У роки Першої світової війни Франція зупинила випуск срібних і золотих монет, потім вона карбувала монети з сплавів з бронзи і алюмінію в 2, 1 і 1/2 франка. У роки Другої світової війни фашистська Франція випускала свої франки, прив'язані до німецької рейхсмарки.

Після звільнення (1944) в Франції спочатку ходили американські франки, потім вони були змінені національною валютою.

В 1960 році через інфляцію був введений новий франк, що дорівнював 100 старих франків. Деякий час на банкнотах писали «новий франк» (*nouveau franc*).

Нові франки у Франції були змінені євро в 1999 році; в 2002 році сталась зміна монет і банкнот. [1]

Учитель. Пропоную порахувати, яку суму податків сьогодні сплачував би мільйонер Гобсек в Україні (за нинішнім курсом).

Завдання для математиків. Мільйонер Гобсек сплачував 7 франків податку на рік, якщо використати курс валют, то це складало б (курс станом на лютий 2025 року — 1 ФРАНК = 46,25 ГРН.): 46, 25х7=**323,75 (грн).** Ось така сума податку сплачувалася на рік Гобсеком.

Як ви вважаєте, це великі гроші в наш час? А в часи Гобсека? То хто ж такий Гобсек — мільйонер чи жебрак? Що ми про нього знаємо?

— Зайдіть за QR-кодом і перегляньте буктрейлер. [4]

Літературознавці.

Гобсек — ім'я героя не є випадковим, воно означає «живоглот», «глитай», «сухоглот», і розуміти це можна так: Гобсек — поглинав, збирав золото, а золото поглинало його. Для нього золото — це породження самого життя, яке навчило його істині: перемагає той, хто має гроші, а гроші дають владу.

— Чи згодні ви з таким твердженням?

— Чи замислювалися ви над тим, як гроші впливають на людину?

Гобсек накопичував багатства, а для чого — і сам не знав. Радості від цього теж не отримував. Гроші згубили його як людину, він став егоїстом, жорстоким, бездушним, скупим самітником.

— Чого боїться Гобсек? *(Втратити своє багатство, тому позбавляється людських почуттів. Він стає рабом своєї скнарості, дивиться на світ крізь призму золотої монети).*

— Назвіть найвищі цінності людини. (*Життя та здоров'я*).

— Навіщо гроші Гобсекові? (*Щоб мати змогу купувати все, що захоче*).

Гроші для Гобсека — свобода, а хто ж не хоче бути вільним? Накопичивши певну суму, він не зупиняється, бо розуміє: великі гроші дають владу. Саме ця насолода для нього найкраща!

Учитель. Перед смертю Гобсек не припиняє думати лише про гроші, він дає пораду, у який банк потрібноїх вкласти.

З а в д а н н я: розгадайте ребус і назвіть професію головного героя [3].

Словникова робота

Лихвар — особа, яка займається лихварством.

Лихварство — надання грошей у борг з умовою сплати відсотків при погашенні боргу.

Учитель. Оноре де Бальзак називає свого героя педантичною і бездушною «людиною-автоматом», «людиною-векселем». Розшифруйте ребус — і дізнаєтеся, які цінні папери видавав Гобсек своїм боржникам. [3]

Словникова робота

Вексель — цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити визначену суму грошей власнику векселя після настання строку. Вексель видають три особи: 1) векселедавець — особа, яка видає вексель в рахунок оплати за товари; 2) перший векселедержатель — особа, якій видається вексель, тобто продавець товарів; 3) платник — особа, яка платитиме за векселем.

Для чого потрібен вексель? Це цінний папір, який використовують для відтермінованого платежу. Він гарантує конкретній особі виплату коштів у певну дату. Такі цінні папери широко використовуються в Україні у системі розрахунків та взаєморозрахунків підприємствами різних форм власності.

Банківський вексель — це боргове зобов'язання оплатити певну суму в обумовлений час; засіб платежу,

обіговий розрахунковий інструмент, який може передаватися від одної особи іншій, це кредитні, торговельні гроші, що виникли з кредиту продавця, наданого покупцеві, який він надав покупцеві.

Транант — той, що видає вексель.

Трасат — той, що платить вексель (що платить по векселю).

Ремітент — той, що набуває вексель (що платить за вексель).

Презентант — одержувач грошей по векселю.

Як погасити вексель? Погашення здійснюється шляхом накладання на лицьовому боці векселя та копій з нього напису «погашено», засвідченого підписом керівника податкової інспекції чи його заступника печаткою податкової інспекції.

Де взяти вексель? В Україні платежі за векселями здійснюються лише в безготівковій формі. Векселі оформлюються на вексельному бланку, який можна придбати в комерційному банку. В повісті Оноре де Бальзака Гобсек мав можливість видавати векселі.

Що називається кредитом? Кредит — це позика, яку клієнт бере під відсотки.

Кредитоманія означає пристрасть до легких грошей і життя невідповідного до своїх статків.

— Хто в повісті Оноре де Бальзака «Гобсек», виступає як людина, залежна від грошей? *(Графиня де Ресто. Вона постійно позичає гроші для Максима де Трая).*

— Як можна назвати людину, яка живе за рахунок інших? *(Паразит. У перекладі з грецької слово означає нахлібник. Це організм, який живе за рахунок іншого організму, що називається хазяїном).*

— Що називається «синдромом бідності»? *(Психологи називають синдромом бідності ситуацію, коли людина програмує себе на добровільні злидні. Більше того, для таких людей гроші — це щось страшне і недосяжне, а ті, хто живе у достатку, — крадії та шахраї).*

— Чому ж, попри свої статки, Гобсек в душі залишається бідним? Чому він не дозволяє собі розкіш?

Учитель. Гобсек дивиться на світ крізь призму золотої монети. Найголовнішим для нього стало золото. Герой не тільки стверджував абсолютну владу золота на землі, він протягом усього життя втілював цю ідею у реальність.

Він навчився стримувати свої почуття, тому, мабуть, таке величезне задоволення йому приносили чужі страждання і пристрасті.

— Чи є у цієї людини Бог? — запитує Дервіль.

Бог для Гобсека — золото, гроші. Його мета — це служіння «золотому ідолові». Бальзак засуджує жагу накопичення і власне процес збагачення людини.

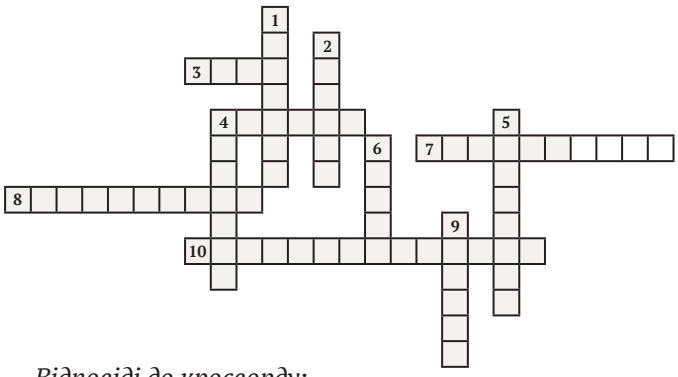
Чого не розумів Гобсек? Це те, що на певному етапі не він володіє грошима, а вони володіють ним. Втративши моральні орієнтири, пропустив момент, коли гроші зробили його бранцем золота.

Гобсек збіднив своє життя, не зумівши поставити гроші на службу хоч би собі чи своїй далекій родичці.

Рефлексія.

Повторимо основні терміни з фінансової грамотності, розгадуючи кросворд:

По горизонталі	По вертикалі
3. Установа, що займається фінансовими операціями.	1. Документ, що підтверджує боргові зобов'язання.
4. Гроші, які позичають на певний термін.	2. Гроші, які надаються під відсотки.
7. Процес визначення суми грошей.	4. Гроші або активи, що використовуються для інвестицій.
8. Вкладення грошей з метою отримання прибутку.	5. Особа або організація, що надає кредит.
10. Сума боргів, що підлягає поверненню.	6. Ресурси, що мають вартість.
	9. Управління грошовими ресурсами.

Відповіді до кросворду:

По горизонталі	Вертикально
3. Банк.	1. Вексель.
4. Кредит.	2. Позика.
7. Розрахунок.	4. Капітал.
8. Інвестиція.	5. Кредитор.
10. Заборгованість.	6. Актив.
	9. Фінанс.

Розфарбуй «пухнастика», у якого такий самий настрій, як у тебе.

Оцінювання: оцінювання відбувається відповідно до Методичних рекомендацій МОН.

Заохочувальне оцінювання: вручення найактивнішим учням шоколадних монет.

Джерела:

1. https://uk.wikipedia.org/
2. https://dailynews.kyiv.ua/
3. http://rebus1.com/
4. https://products.aspose.ai/words/uk/crosswordmaker/
5. https://me-qr.com/
6. https://bank.gov.ua/ua/uah